מסורת הש"ס

א) [לקמן נט: עא.], ב) [שם], ג) רש"ל, ד) [תוספתא פ"ד], ה) בס"א: אצבעו, ו) בס"א נוסף: בתחילתו, ז) בגיטין איתא ליגרבו,

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ו [ז]:

צד ב ג מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף ה:

צה ד מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ג וטור אה"ע סי' עב:

צו ה מיי' פי"ח שם הלכה ה סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ח:

צז ו מיי' פי"ד שם הלכה יט טור וב"י י"ד סי' רנב וטוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ג בהג"ה:

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו רבא אמר [א]כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה לימא כתנאי המדיר את אשתו ונשבית רבי אליעזר אומר פודה ונותן לה כתובתה רבי יהושע אומר [ב]נותן לה כתובתה ואינו פודה אמר רבי נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או בנשבית ולבסוף הדירה ואמר לי לא שמעתי ונראין דברים [ג]שהדירה ולבסוף נשבית דאי אמרת נשבית ולבסוף הדירה אתי לאיערומי מאי לאו במדיר אשת כהן קמיפלגי ואביי דאמר כרבי אליעזר ורבא דאמר כרבי יהושע לא הכא במאי עסקינן [א]כגון שנדרה איהי וקיים לה הוא ר' אליעזר סבר [ב][ד]הוא נותן אצבע בין שיניה ורבי יהושע סבר היא נתנה אצבע בין שיניה אי היא נתנה אצבע בין שיניה כתובה מאי עבידתה ותו אמר ר' נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או בשנשבית ולבסוף הדירה ואמר לא שמעתי ואי דנדרה איהי מה לי הדירה ולבסוף נשבית מה לי נשבית ולבסוף הדירה אלא לעולם דאדרה איהו ואביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אלמנה לכהן גדול כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה מדיר אשת כהן נמי כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה דהיינו אלמנה [ג][לכ"ג] כי פליגי במדיר אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף רבא מתרץ לטעמיה אלמנה לכ"ג ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה כי פליגי במדיר בין אשת כהן ובין אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף: נשבית חייב לפדותה וכו': ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה יורשין חייבין לפדותה לא הכיר בה בעלה אין יורשין חייבין לפדותה לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתניתא א"ל רב הכי אמר חביבי לית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא [ד][ה]נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואחר כך מת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו תנו רבנן [ו]נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר

אין

רש"י

ממזרת ונתינה לישראל. אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ומיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אשתעבד לה: **שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו.** שזהו תנאי כתובה לישראלית: **רבא אמר כו'.** בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אשתעבד לה אבל באלמנה לכ"ג פליג עליה ואמר מעיקרא לא אשתעבד לכהנת ואהדרינך למדינתך אלא מחמת שאסרה השבויה עליו אבל לנאסרת מחמת דבר אחר לא נשתעבד דתנאי כתובה דישראל וכהן שוין אלא שהכהן מתנה עמה שאפי' תאסר עליו מחמת שבייתה לא תפסיד כתובת פרקונה: **המדיר את אשתו.** מליהנות לו: **פודה.** ואע"פ שסופו לגרשה מחמת נדר: **ואינו פודה.** לקמן מפרש טעמיה: **או בנשבית ולבסוף הדירה.** [כלומר או אפי' כשנשבית ולבסוף הדירה] נמי אמר ואע"ג דליכא למימר לא הדירה אלא להפטר מן הפדיון: **מאי לאו במדיר אשת כהן.** בכהן שהדיר את אשתו דאי בישראל לא אמר ר' אליעזר פודה שהרי אין אני קורא בה תנאי כתובת ישראל ואותבינך לי לאינתו אלא בכהן קיימינן ומשום שאני קורא בה ואהדרינך למדינתך קאמר ר' אליעזר פודה ואע"ג דאיסור דבר אחר גרס לה [ליאסר עליו ואביי כרבי אליעזר ורבא כר' יהושע דאמר אינו פודה הואיל ואיסור דבר אחר גרס לה]: **הכא במאי עסקינן כו'.** כלומר לעולם רבי אליעזר ורבי יהושע לאו בפלוגתא דאביי ורבא פליגי ואי באיסור דבר אחר שלא על ידי נדר אי נמי בכהנת ע"י נדר דכולי עלמא אי כאביי אי כרבא והכא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא שאמר יתקיים או החריש ולא הפר ביום שמעו ובישראל פליגי וטעמא דרבי יהושע דקסבר היא נתנה אצבע בין שיניה ונושכתו כלומר היא גרמה לעצמה לבטל תנאה שאין אני יכול לקרות בישראל ואותבינך לאינתו ור' אליעזר סבר הוא נתן אצבעה[ה] בין שיניה לינשך שלא הפר לה: **מה לי הדירה ולבסוף נשבית.** הא לא הערים מידי שהרי היא התחילה בנדר: **ואביי מתרץ לטעמיה.** למימר לאו תנאי היא אלא דכ"ע כוותי קיימי וכן רבא מתרץ לטעמיה: **דחייב לפדותה.** שהרי אני קורא בה בין בתחלת התנאי בין בסוף קיומו ואהדרינך למדינתך ואע"ג דאיסור דבר אחר גרס לה אהדרינך למדינתך הוא: **ממזרת ונתינה לישראל אין חייב לפדותה.** שאין אני קורא בה לא בשעת התנאי ולא בסופו ואותבינך לי לאינתו: **מדיר אשת כהן נמי.** כהן שהדיר את אשתו נמי שתנאי הראשון ואהדרינך למדינתך הוא ואפשר לו לחול בשעת התנאי ואפשר לו לקיימו בסופו חייב לפדותה דהיינו כאלמנה לכ"ג: **כי פליגי בישראל שהדיר את אשתו.** שתנאו הראשון ואותבינך לאינתו היה ראוי לחול[ו] אבל בסופו אי אפשר לקיימו ר' אליעזר אזל בתר מעיקרא כו': **דאינו חייב לפדותה.** אלמנה שאין אני קורא בה אהדרינך למדינתך מחמת שבייה אלא מחמת דבר אחר וממזרת שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו לא בתחילה ולא בסוף: **כי פליגי במדיר בין אשת כהן.** דמעיקרא בשעת התנאי קרינן ביה ואהדרינך מחמת שבייה ובסוף איכא איסור דבר אחר וכן במדיר אשת ישראל מעיקרא קרינן בה ואותבינך לאינתו ובסוף לא קרינן בה הכי: **הכיר בה בעלה.** עד שלא מת נודע לו שנשבית ונתחייב בפרקונה בחייו: **חביבי.** רבי חייא שהוא דודו אחי אביו [פסחים ד.]: **רצה אינו פודה.** דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון:

מפני

תוספות

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה. וא"ת בין לאביי בין לרבא הא אמרינן בפ' יש מותרות (יבמות דף פה. ושם) אלמנה לכ"ג כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות ובלאות ופירות היינו פרקונה דפרקונה תחת פירות ואור"י דהתם פי' בקונט' דיש להן פירות שאוכל הבעל משלהן אבל אם לא מלו לא פריק להו מדידיה אבל שניות דקתני התם דאין להם פירות אפי' מה שאכל הבעל לא יחזיר ואלמנה לכ"ג מפרש אביי דיש לה לגמרי דין פירות שחייב לפדותה אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל ואותן פירות עצמן לא יתן הבעל אא"כ נשבית דאי אפילו לא נשבית א"כ היתה נשכרת וכל הנשים היו רוצות בכך שלא יפדו ויהיו הפירות שלהן אע"ג דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות:

כגון שנדרה היא וקיים לה הוא. טפי הוה ליה למימר דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא ומר אזיל בתר בסוף כדמסיק לקמן אלא דניחא ליה לאוקומי פלוגתייהו בנותן אצבע בין שיניה דאשכחן דפליגי בה תנאי בפרק המדיר (לקמן דף עא. ושם):

והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה. וא"ת והא דבעי בפ' השולח (גיטין דף מה. ושם) הא דתנן אין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם אי משום דוחקא דציבורא הוא או משום דלא [ז]ליגרו בהו טפי תפשוט מהכא דמשום דוחקא דציבורא דקתני דפודה עד עשרה בדמיה וי"ל דאפי' לטעמא דלא ליגרו וליתו טפי לא תקינו שלא יוכל לפדות אדם את עצמו יותר מכדי דמיו שהרי עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב) והכא אשתו כגופו והא דבעי התם למיפשט מהא דלוי פרקיה לברתיה עד תליסר אלפי דינרי היינו משום דאין בתו כגופו:

רצה אינו פודה. פי' בקונטרס דלא תקינו רבנן אלא חד פדיון משמע מתוך פירושו דאם נשבית פעם שנית דאינו פודה כלל אפילו בדמיה וקשה דלעיל (דף מז:) מסקינן תקנו מזוני למזוני דמשמע דפירות ופרקון מצויין יותר מכתובה וקבורה לפי שאלו אינם אלא פעם אחת כל ימיה אבל פירות ופרקון אפשר להיות כמה פעמים וצ"ל לפירושו דאדרבה פירות ופרקון אינו מצוי אבל קבורה חשיבא מצוי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים כדאמר בירושלמי וכן כתובה מצוי הוא ור"ח פירש דרצה אינו פודה יותר מכדי דמיה אבל כדי דמיה פודה ותימה לרשב"א דא"כ לרבנן נמי תיקשי פרקון אפרקון שני אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה וברייתא אחרת משמע דאין פודה יותר על כתובתה ויצטרך לשנויי תרי קולי אית להו בפרקון שני ומשמע דלא צריך לשנויי הכי אלא לרשב"ג:

אין

תוספות רי"ד

כהן דהוא לשבח שקידושי' קידושי טעות כדפסיק לית הל' כר"ש בפ"ב דקידושין. ואם זינתה אפילו ברצון מותרת לבעלה שהרי היא לו כפנויה ולא כאשתו שזינתה (לשום) [דהך] נשואין אינה כלום: ואפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה. פי' לאו דווקא ממאנת אלא הרי היא מותרת לכל אדם בלא גט: אמר ר"י הני נשי דגנבו גנבי שריין לגברייהו ואע"ג דממטיין להו מיא ונהמא ומשלחו להו גירא שמחמת יראה הוא דקא עבדין פי' כשנלחמין מזמינין ומושיטין להן חיצים לירות שבקינהו ואזלי מנפשייהו ודאי אסורין: ת"ר שבויי מלכות ה"ה כשבוי' גנבים ולסטים אינן כשבוין והתניא איפכא לא ק' כאן במלכות אחשורוש כאן במלכות בן נצר גנבים אלסטים ל"ק הא בב"נ הא בלסטים דעלמא וב"נ הכא קרי ליה מלך והכא קרי ליה לסטים אין גבי אחשורוש ליסטים הוא גבי ליסטים דעלמא מלך הוא. פי' שבויי מלכות הרי הן כשבויין כמו מלכות אחשורוש שאנס הרבה נשים למשכבו ואותן הנשים הן כשבויים שהן אנוסין ומותרות לבעליהן שמסתמא לא נתרצות לו דמימר אמרה מלך גדול כזה לא ישימני גברת ולתאות יצרו הוא מתכוין והלכך אנוסה היא ושבויי ליסטים אינן כשבויים דתני התם הן כמו בן נצר שהי' ליסטים ושולל ונתגבר וכבש הרבה עיירות ומפני שלא היה מלך נכבד וחשוב האשה שהי' אונס למשכבו סמכה דעתה שישימנה גבירה ומסתמא היא מתרצת לו ואין דינה כשבויין והיא אסורה לבעלה ישראל ולגבי אחשורוש קורא לבן נצר ליסטים שלא מלך כ"א בליסטיות ומאי שבויי ליסטים ה"ה כשבויין אלו הן ליסטים דעלמא והן כשבויי אנוסים ומותרת לבעליהן דמסתמא לא נתרצית לו ואין חפצה להיות אשתו שבויי מלכות אינן כשבויין והוא בן נצר שמלך ואינן כשבויין דמסתמא היא נתרצית לו כדאמרן ולגבי ליסטים דעלמא שלא מלכו קרי לבן נצר מלך מפני שמלך: ובכהנו' אהדרינך למדינתך פי' אוציאך מבית השבי ואשיבך לבית אביך בכ"מ שהוא: אמר אביי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה חייב לפדותה שאני קורא בה ואהדרינך למדינתך פי' המורה קי"ל בפ' אלמנה נזונית יש לה כתובה ותנאי כתובה ההיא דלמשקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה כגון מזוני ורפואה אמרינן [ביבמות] בפ' יש מותרות דלית לה. ואשמועינן אביי הכא דתנאי כתובה דפרקונה אית לה דמעיקרא אישתעביד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאנתו אלא אהדרינך למדינה ובהא נמי קרינא בה הכי ואע"ג דאסירא ליה והוא תנאה דלמיפק הוא. ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו. פי' אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמישקל ולמיפק קאי. ל"ל תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אישתעביד לה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו. רבא אמר כל שאיסור שבוי' גורם לה פי' ליאסר על בעלה חייב לפדותה פי' דהכי משמע תנאה אי תשתבאית שמחמת שבוי' מיפסלת לי הריני מתנה לך דאפריקינך ואהדרינך למדינתך ומנה (דאומר

תוספות רי"ד (המשך)

פסלת לי) [דעל פסול שהיא פסולה ליה] מחמת ד"א שלא מחמת שבויה לא מתנה בהדה למיפרקה הלכך אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל מחמת ד"א הוא ופטור. וקי"ל הלכה כרבא: תניא המדיר את אשתו. פי' הדירה ואסורה עליו בהנאה ואח"כ נשבית. פי' שא"י להחזירה לו לאשה מפני נדרו ר"א אומר פודה אותה ונותן לה גט וכתובתה ר"י אומר נותן לה כתובתה ואינו פודה ואוקי פלוגתא הכי. באלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וממזרת ונתינה לישראל כ"ע לא פליגי דאינו חייב לפדותה. פי' מפני שאיסור ד"א גורם לה כדאמרן כי פליגי במדיר שהוא גרם האיסור ופליגי בין באשת כהן בין באשת ישראל דר"א סבר בתר מעיקרא אזלי'. כדנסבא וכתב לה תנאה ואז הות שריא ליה אע"ג דהשתא בשעת פדיון היא אסורה לו כיון שהוא גרם לאיסור הזה שיבא חייב לפדותה ור"א כאביי ס"ל ור"י סבר אע"ג שהוא גורם לאיסור בתר לבסוף אזלי' דהיינו בשעת פדי'. ולא מיבעיא באשת ישראל שאינו יכול לקיים ואותבינך לי לאינתו שהרי סופו להוציאה משום הנדר פטור. פי' דאיסור ד"א גורם. אלא אפי' באשת כהן דמצי למיקם תנאי' היינו ואהדרינך למדינתך פטור משום דס"ל כרבא והלכתא כר"י: נשבית חייב לפדותה. ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה. פי' נודע לבעלה עד שלא מת יורשים חייבים לפדותה שכבר נתחייב בעלה לפדותה ונשתעבדו כל נכסיו בפרקונה. לא הכיר בה בעלה אין היורשים חייבים לפדותה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו שהרי מת: לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתני'. פי' שאם הכיר בה בעלה היורשים חייבים לפדותה. א"ל רב הכי אמר חביבי פי' רבי חייא שהוא דודו כלומר אחי אביו לית הל' כי הא מתני' אלא כי הא דתניא נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה. ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין חייבים לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו פי' שאעפ"י שהיבם מיבמה לא איקרי לי לאנתו שיבמה נקראת ולא אשה והא דכתיב ולקחה לו לאשה לדרשה [אתא] שיגרשנה בגט ומחזירה ככל אשה דעלמא אבל יבמתו נקראת וכדכתיב ויבמה וכ"ש אם היא פסולה שאינו רשאי ליקח אותה לאשה שאין חייב לפדותה ואפילו אם היתה אשת כהן דהל' כרבא שכל שבישראל אינו פודה כהן נמי אינו פודה. וכיון שאין חייבים לפדותה ממילא אין להם פירות לא ליבם ולא ליורשים: ת"ר נשבית והיו מבקשים ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה. פי' שחובה הוא המוטל עליו שכך כותב לה בכתובתה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה.